

रूपकादिषु साम्यस्य व्यङ्ग्यत्वम्, व्यतिरेके च वैधर्म्यस्याप्युक्तिः,

अवैधर्म्यं विरुद्धधर्मोक्तिश्चन्यम् । वैधर्म्याविषयकैकवाक्यविषयत्वे सतीवादि-
वाच्यमुभयसंबन्धिसाधर्म्यमुपमेत्यर्थः । वाच्यादिपदचतुष्टयस्य क्रमेण व्यावृत्ति-
माह—रूपकादिष्विति । आदिना परिणामादिग्रहणम् । 'मुखं चन्द्रः' इत्यमेद-
प्रत्ययानन्तरं 'मुखं चन्द्रसाधर्म्यवत्' इति व्यञ्जनया साधर्म्यप्रतीतिरिति भावः ।
ननु 'विधवति मुखाब्जं—' इत्यादौ वक्ष्यमाणोदाहरणे साम्यस्य गम्यत्वात्कथं

मतमुत्तरमन्योक्तिः प्रतीपमर्थान्तरन्यासः ॥ उभयन्यासभ्रान्तिमदाक्षेपप्रत्यनीकहृष्टान्ताः ।
पूर्वसहोक्तिसमुच्चयसाम्यस्सरणानि तद्भेदाः ॥' इत्यौपम्यस्यैकविंशतिः 'यत्रार्थधर्मनियमः
प्रतिरूपावादिपर्ययं याति । कश्चित्कविदतिलोकं स स्यादित्यतिशयस्तस्य ॥' इति, 'पूर्व-
विशेषोत्प्रेक्षाविभावनातद्गुणाधिकविरोधः । विधमासंगतिपिहितव्याघाता हेतवो भेदाः ॥'
इत्यतिशयस्य द्वादश, 'यत्रैकमनेकार्थैर्वाक्यं रचितं पदैरनेकस्मिन् । अर्थे कुरुते निश्चयमर्थ-
शेषः स विशेषः ॥' इति 'अविशेषविरोधाधिकवक्रव्याजोक्त्यसंभवावयवाः । तत्त्वविरोधा-
भासाविति भेदास्तस्य शुद्धस्य ॥' इति शेषस्य दश चेति यथायथं लक्षयित्वा पर्यन्त
इत्थमुपसमहास्य—'एषां तु चतुर्णामपि संकीर्णानामगणिता भेदाः । तन्नामानस्तेषां
लक्षणमंशेषु संयोज्यम् ॥' इति । अहो आचार्यस्य परिच्छेददाक्षिण्यम् ॥ प्रसङ्गादुपमा-
वटकसादृश्यस्य प्रतियोग्यनुयोगिनावुच्येते—'चन्द्रकलाम्बुजदामशिरीषं विद्युत्तारा कनक-
लता च । दमनककाञ्चनयष्टी दीपः सर्वैरभिर्योषा वर्ण्यः ॥' 'रोचनास्वर्णविद्युद्भिर्हृदि-
द्रामिर्वराटकैः । चम्पकैर्हमकेतक्या वर्ण्यते तत्तनोर्ध्वतिः ॥' वराटकः प्रत्यग्रपञ्चवीजम् ।
'वेत्रत्वचा तुल्यरचां बधूनां कर्णान्ततो गण्डतलागतानि । भृङ्गाः सलीलं यदि नापतिष्य-
न्कोऽवेदयिष्यन्नवपङ्कजानि ॥', 'काश्मीरगौरवपुषामभिसारिकाणाम्—' इत्यादिप्रयोगदर्शना-
त्तत्साम्यमप्यवसेयम् । 'तमःशैवालजीमूतवर्हभ्रमरचामरैः । यमुनावीचिनीलाश्मनीला-
म्भोजैः समः कचः ॥', 'ललाटमर्धचन्द्रेण हेमपट्टिकया तथा । बल्लीसरधनुर्वीचिभृङ्गालीप-
ल्लवैर्भुवौ ॥' 'चन्द्रादशौ कपोलस्य मुखस्येन्द्रजदर्पणाः । तिलप्रसूनं नासायाः कण्ठः कम्बोः
समः स्मृतः ॥' कामतूणीकृत्य नासा वर्ण्यते इति श्रीहर्षः । 'नासावंशो मृगीदृशाम्' इति
'नासानाली तिलोपमा' इति च विशेषो द्रष्टव्यः । 'मृगतल्लोचनाम्भोजतत्पत्रझषखजनैः ।
नेत्रं चकोरतत्रैकेतकालिसराशुगैः ॥', 'प्रवालविम्बवन्धूकपल्लवैरधरोष्ठकौ । वर्ण्यौ माधुर्य-
माश्रित्य यावन्मधुरवस्तुभिः ॥', 'मुक्तामाणिक्यनारङ्गदाहिमीकुन्दकोरकैः । ताराभिश्च रदा,
बाणी हंसालिशुककिन्नरैः ॥', 'वेणुकोकिलवीणाभिर्माधुर्यं मधुरैः सह ॥', 'वाडुर्विसेन विद्यु-
द्रक्षिमृणालैः, करस्तु पद्मेन । पल्लवविद्रुमकाभ्यां, चन्द्रकलाकुन्दकोरकैश्च नखाः ॥',
'पूगाञ्जतकोरकविवृतालगुच्छेभक्तुम्भाचलकुम्भचक्रैः । सौवीरजम्बीरकबीजपूरसमुद्र-
छोलङ्गफलैश्चरोजः ॥', 'नाभी रसातलावर्तहृदकूपनदादिभिः । बली तटिन्या तद्रूपैः
पृष्ठं काञ्चनपट्टकैः ॥' तद्रूपैस्तदनुकारिपाशादिभिः । 'सूच्यप्रतलशून्याणुवेदिसिंहादिभिः
समः । मुष्टिग्राह्यो भवेन्मध्यो जघनं पुलिनोपमम् ॥' मध्यस्यातिसूक्ष्मत्वात्तत्प्राधान्येनोपमा-
नता । तेनैव 'सदसत्संशयगोचरोदरि' इति 'परमाणुमध्याः' इति च वर्णयन्ति । 'पीठ-